

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף כג

(בעמוד הקודם)

נחלקו רבא ורבה האם סימן העשוי לידרס הוי סימן או לא.

ת"ש כריכות ברה"ר וכו': בברייתא כתוב שכריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו, ואילו אלומות ברשות הרבים נוטל ומכריז. הגמרא מקשה על רבה ורבא. לדעת רבה שמדובר בכריכות עם סימן אבל סימן העשוי להידרס לא הוי סימן וזה הטעם שכריכות ברה"ר הרי אלו שלו, קשה אם כן מדוע באלומות נוטל ומכריז? ולדעת רבא שסימן העשוי להידרס כן הוי סימן, והטעם שכריכות ברה"ר הרי אלו שלו כי מדובר בכריכות שאין בהם סימן, קשה אם כן מדוע באלומות נוטל ומכריז?

תשובה: רבה מתרץ לטעמיה וכו': רבה מתרץ לשיטתו. מדובר בכריכות עם סימן כאמור, ולכן ברה"ר הרי אלו שלו כי סימן העשוי להידרס לא הוי סימן, וברה"י נוטל ומכריז כי יש בהם סימן ובני אדם לא דורכים עליו. (רשות היחיד' כאן, הכוונה לשדה זרועה שמעט בני אדם הולכים בה). אבל אלומות שהם גבוהות לא דורכים עליהם ולכן גם ברה"ר נוטל ומכריז.

ורבא מתרץ לשיטתו. מדובר בכריכות בלי סימן אבל ה'מקום' שהם מונחות בו יכול להיות סימן. ולכן ברה"ר שהם 'מינשתפא' (= מתגלגלות ברגלי בני אדם ובהמות) אין המקום סימן והרי אלו שלו, וברה"י שהם לא זזות חייב להכריז. אבל באלומות שהם כבדות הם לא זזות ממקומם ולכן גם ברה"ר חייב להכריז.

ת"ש נכרות של נחתום הרי אלו שלו: משמע שככרות של בעל הבית חייב להכריז. והטעם בגלל שיש בהם סימן, כי כיכור של כל אדם ידוע שהוא שלו (משום שכל אחד אופה את לחמו בצורה מסויימת).

המשנה לא חילקה בין רה"י לרה"ר, אפילו שברה"ר בני אדם דורכים על הככרות והסימן לא ניכר. ואם כן מוכח שסימן העשוי לידרס הוי סימן ותיובתא לרבה!

תירוץ: **אמר לך רבה**: בככרות חייב להכריז גם ברשות הרבים, כי יש דין 'אין מעבירין על האוכלין'. כלומר ההולך בדרך ורואה אוכל על הקרקע אסור לו להמשיך וללכת והוא צריך להרים אותו. ולכן אין חשש שידרכו על הלחם.

קושיא: **והא איכא נכרים**: שהם דורכים על הלחם ומקלקלים את הסימן. תירוץ: **נכרים חיישי לכשפים**: הם חוששים שהניחו את הלחם על הקרקע כדי להכשיל את בני אדם הדורכים עליהם בכשפים, ולכן הם נזהרים לא לדרוך על הלחם. קושיא: **והאיכא בהמה וכלבים**: שדורכים על הלחם? תירוץ: **באתרא דלא שכיחי בהמה וכלבים**: מדובר במקום שהם לא מצויים.

לימא כתנאי: הגמרא רוצה לתלות את מחלוקת רבה ורבא במחלוקת תנאים.

למדנו במשנתנו 'רבי יהודה אומר כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז וכו'. משמע שזו רק דעתו של רבי יהודה אבל תנא קמא חולק עליו וסובר שגם דבר שיש בו שינוי הרי אלו שלו.

וסברו בני הישיבה (שאמרו את ה'לימא כתנאי') שבין רבי יהודה ובין תנא קמא סוברים - א. ש'סימן הבא מאליו הוא סימן' כלומר סימן שיכול ליפול מאליו (כגון חתיכת חרס בתוך לחם יכולה ליפול מאליה) בכל אופן לא חוששים לכך ונוקטים שהחתיכה נמצאת בכוונה בלחם. ב. ש'מעבירין על האוכלין' ולכן בני אדם לא שמים לב ודורכים על הלחמים. ואם כן המחלוקת של רבי יהודה ותנא קמא היא האם 'סימן העשוי לידרס' הוא סימן או לא, שלדעת ת"ק לא הוא סימן ולכן הרי אלו שלו ולדעת רבי יהודה הוא סימן ולכן חייב להכריז.

דחיה: **אמר רב זביד משמיה דרבא**: אם תעלה על דעתך שתנא קמא סובר שסימן העשוי לידרס לא הוא סימן ושמעבירין על האוכלין, אם כן מדוע אמר תנא קמא שהמוצא ככרות של בעל הבית ברה"ר חייב להכריז? והרי זה סימן העשוי לידרס כי מעבירין על האוכלים!

אלא אומר רב זביד בשם רבא, בהכרח שבין רבי יהודה ובין ת"ק סוברים שסימן העשוי לידרס הוא סימן (ורבא הולך לשיטתו), ומעבירין על האוכלין. ונמצא שיש 'סימן' בכיכרות לכאורה. אלא שהמחלוקת היא בדבר זה עצמו, האם ה'סימן' הזה נחשב 'סימן' או לא בגלל שהוא סימן הבא מאליו.

ורבה אמר לך: ורבה יבאר לשיטתו שלכולי עלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ואין מעבירין על האוכלין, ונמצא שיש כאן סימן לכאורה כי לא דורכים עליו. אלא שהמחלוקת היא האם הסימן הזה נחשב 'סימן' וכנ"ל.

איכא דאמרי: בני הישיבה שאמרו את ה'לימא כתנאי' רצו לומר שהתנאים נחלקו האם מעבירין על האוכלים. כי הם סברו שבין לרבי יהודה ובין לת"ק א. סימן הבא מאיליו הוי סימן ב. סימן העשוי לידרס לא הוי סימן. והמחלוקת היא האם מעבירין על האוכלין וממילא דורכים על הכיכרות ואין כאן סימן, או שלא מעבירין על האוכלין ויש כאן סימן.

ועל כך דוחה רב זביד משמיה דרבא. אם סלקא דעתך שלדעת ת"ק סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומעבירין על האוכלין, אם כן מדוע ככרות של בעל הבית ברה"ר חייב להכריז? והרי דורכים עליהם ואין בהם סימן!

ולכן אומר רב זביד בשם רבא שלכולי עלמא סימן העשוי לידרס הוי סימן (כשיטתו), ומעבירין על האוכלין, והמחלוקת היא האם סימן הבא מאיליו נחשב סימן.

ורבה יבאר שלכולי עלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן (כשיטתו) ואין מעבירין על האוכלין, והמחלוקת היא האם סימן הבא מאיליו נחשב סימן.

אמר רב זביד משמיה דרבא כללא דאבידתא: הכלל של אבידה שמותר לקחתה הוא, מכיון שאמר הבעלים 'ווי לה לחסרון כיס' הוא מתייחס מהאבידה ומותר למוצא לקחתה.

ואמר רב זביד משמיה דרבא הלכתא: להלכה כריכות שאין בהם סימן, ברשות הרבים הרי אלו שלו. וברשות היחיד תלוי, אם הם מונחות בדרך נפילה הרי אלו שלו כי הבעלים לא יודע היכן הם נפלו לו, אבל בדרך הנחה נוטל ומכריז כי המקום הוא סימן.

וזה וזה: וכל זה מדובר בדבר שאין בו סימן, כאמור.

*

למדנו במשנה המוצא 'מחרוזות של דגים' הרי אלו שלו.

שאלה: אמאי להוי קשר סימן: מדוע הקשר של המחרוזת אינו סימן? תשובה: בקטרא דצייידא: מדובר בקשר של הדייגים שכל הדייגים קושרים את אותו סוג

קשר. שאלה: **ולוהי מנין סימן**: מדוע מספר הדגים שבמחרוזת אינו סימן? תשובה: **במנינא דשוין**: כל הדיינים חורזים את אותו מספר דגים במחרוזת.

בעו מיניה מרב ששת: שאלו את רב ששת האם מנין הוי סימן או לא? אמר להם - 'תניתוה' - למדנו בבבלייתא 'מצא כלי כסף וכלי נחושת גסטרון (= חתיכות) של אבר וכו' הרי זה לא יחזיר עד שיתן אות (= סימן) או עד שיכין משקלותיו (= יאמר את המשקל שלהם).'

ואם אנו ראויים שמשקל נחשב לסימן, אם כן גם 'מדה' (= מדות אורך ורוחב) ו'מנין' נחשבים לסימן.

*

למדנו במשנה המוצא חתיכות של בשר הרי אלו שלו.

שאלה: **אמאי לוהי משקלא סימן**: מדוע המשקל של החתיכות אינו סימן? תשובה: **במשקלא דשוין**: כל השוחטים מוכרים חתיכות בשר במשקל זהה.

שאלה: **ותהוי חתיכה גופה סימן**: מדוע סוג החתיכה אינו סימן? כגון 'דפקא' - צואר, או 'אטמא' - ירך. שהרי למדנו בבבלייתא 'מצא חתיכות דגים ודג נשך חייב להכריז חביות של יין ושל שמן וכו' הרי אלו שלו'. ולכאורה 'חתיכות דגים' הכוונה לחלקי דגים זנב או ראש, וזה הסימן שלהם. ומוכח שסוג החתיכה הוא סימן.

תשובה: **הכא במאי עסקינן בדאיכא סימנא בפסקא**: בבבלייתא (של 'חתיכות דגים') מדובר שהדגים חתוכים בצורה משונה **וצורת החתיכה** היא הסימן, אבל **סוג החתיכה** באמת אינו סימן.

כי הא דרבה בר רב הונא: וכמו שרבה בר רב הונא היה חותך בשר ושולח אותו לאשתו על ידי גוי, וכדי שלא תהיה בעיה של 'בשר שנתעלם מן העין', הוא היה חותך אותו בצורת משולש בעל שלוש קרנות.

דיקא נמי: וכך מדויק גם מהבבלייתא עצמה שמדובר בצורת חתיכה. כי הבבלייתא כותבת את 'חתיכות דגים' ביחד עם 'דג נשך'. כמו שדג נשך הסימן שלו הוא צורת החתיכה, כך גם בחתיכות של דגים.

אמר מר חביות של יין ושל שמן וכו': הגמרא חוזרת לבאר את המשך דברי הברייתא הנ"ל. קושיא: **והא תנן כדי יין וכדי שמן חייב להכריז:** סתירה בין המשנה (לקמן) האומרת שחייב להכריז, לברייתא שאומרת הרי אלו שלו!

תירוץ: **א"ר זירא אמר רב מתניתין ברשום:** המשנה מדברת בחביות סתומות בטיט ולכל בעל בית יש צורה אחרת של טיחה בטיט והיא ניכרת, ולכן חייב להכריז. אבל בברייתא אין טיט, ולכן הרי אלו שלו (תוס'). קושיא: **מכלל דברייתא בפתוח:** אם הברייתא מדברת בחביות פתוחות, הרי זו 'אבידה מדעת' כי הנחשים שותים מהחבית ומטילים בה ארס! תירוץ: **אמר רב הושעיא במציף:** המכסה מונח על החבית אבל היא לא מטויחת בטיט.

תירוץ נוסף: **אביי אמר:** אפילו אם תאמר שגם בברייתא מדובר בחביות טוחות בטיט, אין קושיא. כי הברייתא מדברת לאחר שנפתחו האוצרות (= המחסנים) ואז בעל הבית אחד מוכר חביות יין להרבה חנוונים, ואז להרבה אנשים יש חביות עם אותו סוג של רישום בטיט, וממילא צורת הטיט כבר אינה סימן. אבל המשנה מדברת קודם שנפתחו האוצרות שאז רק לקונה הזה יש את הצורת טיט הזו והרי זה סימן. (תוס').

כי הא דרב יעקב בר אבא: וכמו המעשה ברב יעקב בר אבא שמצא חבית יין לאחר שנפתחו האוצרות, ובא לשאול את אביי מה הדין, וא"ל אביי קח אותה לעצמך.

בעא מיניה רב ביבי מרב נחמן: האם מקום הוי סימן או לא? **אמר ליה (רב נחמן) תניתוה מצא חביות של יין וכו'.** מדוע הרי אלו שלו? הרי המקום יכול להיות סימן. אלא בהכרח שמקום אינו סימן. דחייה: **אמר רב זביד:** מדובר שהוא מצא את החביות בשפת הנהר, ושם יש הרבה חביות, כי מובילים אותם מהספינות ומניחים אותם על שפת הנהר וממילא המקום הזה אינו נחשב לסימן.

אמר רב מרי מאי טעמא: מה הטעם אמרו חכמים ששפת הנהר אינה סימן? כי אנו אומרים למאבד 'כמו שנאבד לך נאבד גם לחברך'.

איכא דאמרי אמר רב מרי: מה הטעם שאמרו חכמים שמקום (של שפת הנהר) אינו סימן? כי אנו אומרים למאבד כמו שלך נאבד חפץ במקום ההוא יתכן שכך גם לחברך נאבד חפץ במקום ההוא.

(והנפקא מינה בין שתי הלשונות – אם המאבד נותן מיקום מדויק של החפץ. ללשון הראשון דוקא אם אמר 'שפת הנהר' אין זה סימן, אבל אם יתן מקום מדויק על שפת הנהר זה סימן. ואילו ללשון השני אפילו מקום מדויק אינו סימן).

ההוא גברא דאשכח כופרא: מעשה באדם שמצא זפת ב'בית הגיתות', הוא בא לפני רב, ורב אמר לו קח את זה לעצמך. ראה רב שהאיש עצור וחושש (היו לו נערווין בלשוננו), ואמר לו כדי להרגיע אותו 'לך תחלוק את הזפת עם חייא בני'. מהסיפור הזה מוכח לכאורה שרב סובר שמקום לא הוי סימן.

דחייא: א"ר אבא: רב התיר את הזפת בגלל שהבעלים כבר התייאשו ממנה, כי הוא ראה שצמחו עליה עשבים ואם כן כבר עבר זמן רב מאז שהבעלים שכחו אותה.

למזנו במשנה: ר"ש בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז.

שאלה: מאי אנפוריא? תשובה: **כלים חדשים שלא שבעתן העין:** ולכן הבעלים לא יכולים לזהות אותם.

קושיא: **היכי דמי:** איך מדובר? הרי אם יש בהם סימן, מה אכפת לנו שלא שבעתן העין? ואם אין בהם סימן מה עוזר לנו ששבעתן העין? **תירוץ:** **לעולם:** מדובר שאין בהם סימן ובכל אופן אם שבעתן העין מחזירים אותם לתלמיד חכם שטוען שהוא מכיר את החפץ על ידי טביעות העין. אמנם כלים שעדיין לא שבעתן העין אין בהם טביעות עין ולכן אין אפשרות להחזיר אותם והרי אלו שלו.